

Mehmet Bahri Sarıtepe (1875-1935)

Siyasetçi, Manisa eski Belediye Başkanı.

Manisa Belediye Başkanlığı, Kuva-yı Milliye liderliği ve Milletvekilliği yapan Mehmet Bahri Sarıtepe, 1875 İzmir doğumludur. Manisa nüfusuna kayıtlıdır. Aile adı Şehsüvarzade olup, Trablusgarp kumandanı Tahir Paşa'nın kızı Hatice Hanım ile Karadağ şehidi Binbaşı Mustafa Bey'in oğludur. Tahir Paşa, XIX. yüzyılda Manisa'da bulunmuş, sonraları yerleşmeyi düşünerek burada mülk edinmiştir. Tahir Paşa Trablusgarp komutanı iken, damadı Karadağ Savaşı'nda şehit düşünce kızını yanına çağırmıştır. Hatice Hanım Trablusgarp'a giderken vapurda doğum yapmış ve çocuğa bundan dolayı, denizle ilgili anlamında Bahri adı verilmiştir. Hatice Hanım, babası Tahir Paşa'nın ölümünden sonra Manisa'ya dönmüş ve yeniden evlenmiştir.

Bahri Bey öğrenimini Manisa'da yaptı. İdadi dördüncü sınıfı bitirdikten sonra özel öğrenim gördü. 1895 yılında yirmi yaşında askere alındı ve *"bir süre sonra da merkezi İstanbul'da bulunan Birinci Fırka-i Hümayun evrakına verildi. Burada başçavuş olarak vazifelendirildi."* 1896 yılında, bir İttihat ve Terakki bildirisini okuduğu için sürgün cezası aldıysa da affedildi. 1897 Türk - Yunan Savaşı'na katıldı. Savaş sonuna kadar Yanya'da kaldı. Savaş sonrasında İzmir Redif Taburu Başçavuşluğuna nakledildi. Gönüllü olarak katıldığı bu savaşa ait madalyası da bulunmaktadır.

Bahri Bey askerlikten sonra İzmir'de iş hayatına atıldı. Aynı zamanda Genç Türklerin çıkardıkları gazeteleri de takip etti. II. Abdülhamit'in hafiyelerinden birisi tarafından bu gazeteleri takip ettiği öğrenilince bir vapura atlayarak Mısır'a gitti. Yurt dışına kaçanlarla ilgili af çıktığı haberi üzerine 1901'de İstanbul'a döndüyse de yakalanarak Rodos'a sürüldü. Burada altı yıl kaldı ve buranın zenginlerinden Hasan Mellah'ın kızı Nigâr Hanım'la evlendi. Bu evliliğinden ikisi kız biri erkek üç çocuğu oldu.

1907 yılında Rodos'un Sömbeki kazasında İlyaki nahiyesi müdürlüğüne getirildi. Şubat 1908'de Midilli'nin Kalonya nahiyesi müdürlüğüne atandı. Bahri Bey Kalonya Bucak müdürü iken, Manisa Mutasarrıfı Tevfik Bey'in isteği ile 17 Mayıs 1912 tarihinde, Manisa merkez kazasına bağlı Palamut nahiyesi müdürlüğüne atandı. Bahri Bey Palamut/Yayaköy nahiye müdürü iken çalışmalarıyla gündem oldu. 1915 yılı başlarında basına yansıyan bilgilere göre, Bahri Bey, Manisa'ya bağlı Koldere çiftliğine gönderilen göçmenlerin iki ay hayvan damlarında kalmalarına sebebiyet veren yetkililer hakkında inceleme yapmak üzere görevlendirildi. Bahri Bey, Yayaköy nahiyesine büyük bir hükümet

konağı yaptırdı ve birçok köye telefon bağlattı. Bahri Bey nahiye müdürlüğü görevinden 1 Aralık 1918 tarihinde istifa ederek Manisa'ya yerleşti. Kısa süre sonra da Manisa Belediye başkanlığına seçildi.

Mütareke döneminde işgal tehlikesine karşı örgütlenmelerin içinde yer aldı. 23 Ocak 1919'da İzmir'de Anadolu gazetesinde yayımlanan bir habere tepki gösterenlerden birisi de Bahri Bey oldu. Habere göre, Aya Fotini kilisesinde, yanında Yunan subayı bulunan bir papaz, yakında İzmir ve çevresinin Yunan ordusu tarafından işgal edileceğini ve bütün kuyuların Türk ve Müslüman ölüleriyle doldurulacağını söyledi. Bu haber üzerine başlatılan telgraf hareketine Bahri Bey de katıldı. 17-19 Mart 1919 tarihlerinde İzmir Müdâfaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin İzmir'de topladığı kongreye katılan belediye başkanları arasında yer aldı. Aynı zamanda kongrenin ikinci başkanlığına getirildi.

Bahri Bey kongre sonrasında da işgal tehlikesine karşı girişimlerini sürdürdü. 23 Mart 1919 tarihinde Manisa Belediye Başkanı olarak, diğer ilgililerle birlikte imzaladığı bir telgrafi, İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Richard Webb'e gönderdi. Telgrafla bölgenin Osmanlı Devleti'nden koparılmaya çalışılması girişimleri protesto edildi.

Bahri Bey, Mayıs ortalarında Belediye başkanlığından ayrıldı. 17 Mayıs 1919'da İtalya temsilciliğine gönderilen ve Manisa'nın bazı köylerinde Rumlar tarafından Türklerin mallarının yağmalandığını bildiren telgrafın altında Bahri Bey'in de Belediye Başkanı olarak imzası vardır. Menemen'in 23 Mayıs'ta işgali üzerine Sadarete çekilen ve işgalin önlenmesi istenen telgrafta ise "Eşraftan Bahri" şeklinde imzası bulunmaktadır. Ne Bahri Bey'in ve ne de direniş yanlısı diğer simaların önlem alma çabaları sonuç vermedi. Yunan işgal komutanı, 25 Mayıs günü öğleden sonra saat birde mutasarrıf Hüsnü Bey'e işgal kararını bildirdi ve ardından da şehir Yunan askerleri tarafından işgal edildi.

Mutasarrıf Hüsnü Bey, Manisa'nın ileri gelenlerini ve direniş yanlılarını, türlü sözlerle etkisiz hale getirdi. Bahri Bey muhtemelen 28 Mayıs'ta Manisa'yı terk etmek zorunda kaldı. Direniş için Akhisar'a geçti. Akhisar'da Redd-i İlhak ve Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin kurucusu ve üyeleri arasında yer aldı. 12 Ağustos 1919'da Akhisar'a gelen Hacim Muhittin Bey, Bahri Bey ve Kuva-yı Milliyecilerle görüştü. Bahri Bey, Alaşehir kongresi için yapılan seçimlerde Manisa delegesi seçildi. 14 Ağustos'ta aralarında Bahri Bey'in de bulunduğu bir katile kongre için Alaşehir'e hareket etti.

16 Ağustos 1919'da ilk toplantısını yapan Alaşehir Kongresi, Denizli ve Nazilli tarafından kongreye kimse gelmediği için Bahri Bey'i bölgeye gönderdi. Bahri Bey 20 Ağustos akşamı görevini yaparak döndü ve Nazilli ve Aydın yöresi hakkında ayrıntılı bilgi verdi ve delegelerin geleceğini belirtti. Kongre çalışmalarında aktif olarak yer aldı. Yaklaşık on gün süren kongrede, tutanaklara göre 15 kez söz alarak konuştu.

Bahri Bey bu tarihten sonra, 16-22 Eylül 1919 tarihlerinde toplanan Üçüncü Balıkesir Kongresi'nde de bulundu. Balıkesir Kongresi'nden sonra tekrar Akhisar'a döndü. Akhisar'da bulunan göçmenlerin durumuyla ilgilendi. Akhisar'da iken 8-9 Ekim 1919 tarihlerinde *Tasvir-i Efkâr* muhabiri Arif Oruç'la görüştü. Arif Oruç, Akhisar'a ilişkin yazılarının birinde Bahri Bey'in Redd-i İlhak Heyeti yöneticilerinden olduğunu vurguladı.

8 Ekim 1919 tarihinde yayınlanan ve "*Karesi ve Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Heyet-i Merkeziyesi*" azasından Vasıf

Bey'le yapılan bir mülakatta, Vasıf Bey çetecilik suçlamalarına cevap verirken Bahri Bey'i örnek göstererek, "memleketin yüzbinlerce liralık servete malik eşrafı"ndan olduğunu belirtti. Devamında Bahri Bey gibi hem cephede bulunan hem de birliklerin masrafını karşılayan vatanseverlere çetecilik yakıştırmasının pek çirkin olduğunu vurguladı.

Bahri Bey'in 22 Haziran 1920 tarihindeki ikinci Yunan işgaline kadar Akhisar ve çevresinde kaldığı tahmin edilmektedir. Nitekim, bu tarihlerde Soma cephesinde bulunan Kemal Balıkesir hatıralarında, *Manisa Belediye Reisi Kendisi Soma'da, çoluk çocuğu ise Manisa'da idi. Bir gün yanıma gelmiş ailesinin yanına gelmesini istemiş idi. Bahri Bey'in ailesini Gramatikoz'la getirtmiş, eşyası ile beraber İstanbul'a göndermiştim diyor.*

Bahri Bey'in 1920 Mayıs'ında Alaşehir kaymakamı atanması gündeme geldiyse de yaklaşık bir ay sonra Alaşehir'in Yunan işgaline uğraması ile gündemden kalktı. Bu tarihlerde Hacim Muhittin Bey, Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından olağanüstü yetkilerle Bursa valiliğine atandı. Hacim Muhittin Bey Alaşehir kongresinde beraber çalıştığı Bahri Bey'i, valilik görevine başladıktan bir süre sonra Mudanya kaymakamlığına atadı. Bahri Bey, Mudanya kaymakamlığı görevine 29 Haziran 1920 tarihinde başladı. Bahri Bey'in göreve başlamasından dört gün önce İngilizler buraya asker çıkarıp hükümet dairelerinde geniş arama yapmışlardı. Bahri Bey, Mudanya kaymakamlığına karışık ve huzursuz bir dönemde başladı ve bu görevde pek kısa bir zaman kalabildi. 7 Temmuz 1920 tarihinde kasabanın İngilizler tarafından tekrar işgali ve Bursa'nın düşmesi üzerine Ankara'ya geçti ve 26 Temmuz'da Marmaris kaymakamlığına atandı. Fakat kısa bir süre sonra görev yeri değiştirilerek, 18 Ağustos 1920 tarihinde Milas kaymakamı olarak göreve başladı.

Bahri Bey II. İnönü zaferinden sonra Milas kaymakamı olarak başlattığı bağış kampanyası "*Cem-i İlanat Nizamnamesi*"ne aykırı bulunarak, 16 Haziran 1921'de görevden alındı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kendisine verilen takdir telgrafını sundu ve hakkında men-i muhakeme kararı verildi. Savaş sonuna kadar Milas'ta kalarak ticaretle uğraştı ve büyük zaferden sonra Manisa'ya döndü.

Bahri Bey, 30 Ekim 1922'de yapılan seçimlerde Manisa Belediye Başkanlığı'na seçildi. 1926 yılına kadar bu görevde kaldı. 29 Aralık 1926 tarihinde yapılan ara seçimlerde Erzurum milletvekilliğine seçildi. 1927 yılında yapılan TBMM'nin III. Dönem seçimlerinde Manisa milletvekili oldu. Milletvekili iken felç geçirdi ve Viyana'da tedavi gördü. 1931 yılında milletvekilliğinden ayrıldıktan sonra, çiftlik işleriyle uğraşırken, 1934 yılında ikinci kez felç geçirdi. Bu defa iyileşemedi ve 19 Kasım 1935 tarihinde vefat etti. Cenazesi, Manisa Karaköy Mezarlığı'na defnedildi. Daha sonra bu mezarlık kaldırılınca, Çatal (Asri) Mezarlığı'na nakledildi.

Atatürk'ün Manisa'ya gelişi dolayısıyla düzenlenen törenlerde, Bahri Bey'in 1923'te yaptığı konuşma okunmaktadır. 1924 yılında, Millî Mücadele'deki çalışmalarından dolayı, TBMM tarafında kırmızı şeritli **İstiklal Madalyası** ile onurlandırılmıştır.

Nejdet BİLGİ

KAYNAKÇA

Ahmed, **Türk İstiklal Harbi Başında Millî Mücadele**, Yay: İ. Aka, V. Günay, C. Telci, Akademi Kitabevi, İzmir 1993.

APAK, Rahmi, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, TTK, Ankara 1990.

ARIKAN, Zeki, **Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918-8 Eylül 1922)**, AAM, Ankara 1989.

AYIŞIĞI, Metin, "Millî Mücadelede Manisa", **Manisa Dergisi**, 7 (Ekim 1994).

Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları (1919-1920), Haz: Şerafettin Turan, TİTE, Ankara 1967.

BAYAR, Celal, **Ben de Yazdım Millî Mücadele'ye Giriş**, C. 5, Baha Matbaası, İstanbul 1967.

BİLGİ, Nejdet, **İstiklâl Yolunda Bestekâr Bir Müftü Ahmet Âlim Efendi**, Manisa Belediyesi, Manisa 2008.

BİLGİ, Nejdet, "Bahri (Saritepe) Bey: Kuva-yı Milliye Dönemi", **Yüzüncü Yılında Milli Mücadele Döneminde Manisa (Manisa Vilayeti-Manisa Merkez)**, 1. Cilt, Ed. N. Gülmez-N. Bilgi, Berikan, Ankara 2000, ss. 573-603.

BOLAK, M. Vehbi, "Millî Mücadele'de Balıkesir Kuva-yı Milliye Hareketi Nasıl Doğdu? Nasıl Büyüdü ve Kuva-yı Milliyeciler Nasıl Çalıştı?", **Millî Mücadele'de Balıkesir**, TDAV, İstanbul 1990.

ÇARIKLI, Turgut, "Alaşehir Kongresi ve Kongrede Alınan Kararların Ana Çizgileri İle Açıklanması", **Milli Mücadelede Alaşehir Kongresi (Bilimsel Toplantı)16 Ağustos 1985**, Anadolu Matbaacılık, İzmir 1988.

ÇELEBİ, Mevlüt, "Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, XX/2 (Aralık 2005) ss. 17-42.

ÇELEBİ, Mevlüt, **Atatürk ve Manisa**, Manisa Belediyesi, Manisa 2006.

ERGÜL, Teoman, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, Kebikeç, Ankara 2007.

General Kemal Balıkesir'in Kuva-yı Milliye ve İstiklal Savaşı Hatıraları, Hazırlayan: Merve Üner, Post, İstanbul 2020.

İLGÜREL, Mücteba, **Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri**, AAM, Ankara 1999.

KARAÖZ, Sadık, **Manisa Belediyesi Tarihçe - Belediye Başkanları - Çalışmalar**, Emek Matbaası, Manisa [1977].

KASAPOĞLU, Ahmet, **Millî Mücadele Anıları**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1998.

KONUĞU, Enver, **Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)**, AAM, Ankara 2000.

KÖKLÜ, H. Nusret, **Manisa İşgalden Kurtuluşa**, Bizim Büro, Ankara 1976.

ÖZALP, Kâzım, **Millî Mücadele 1919-1922**, I, TTK, Ankara 1985.

ÖZKAYA, Yücel, **Millî Mücadele'de Ege Çevresi**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1994.

ÖZTÜRK, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM - II. Dönem 1923-1927**, III. Cilt, TBMMV, Ankara 1995.

ÖZTÜRK, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM - III. Dönem 1927-1931**, III. Cilt, TBMMV, Ankara 1995.

SATIŞ, Baki, **İlkçağdan Günümüze Akhisar**, Ak-Sek Vakfı, İzmir 1994.

SELVİ, Haluk, Bülent Cırık, **Millî Mücadelede TBMM'ye Anadolu'dan Çekilen Telgraflar**, TBMM, Ankara 2020.

SONYEL, Salahi R., "İngiliz Belgelerine Göre Kurtuluş Savaşında Manisa ve Bölgesi (1919-1922)", **Bellekten**, Cilt 75, Sayı 272 (2011), ss. 191-204.

SU, Kâmil, “Manisa’nın Yunanlılar Tarafından İşgalini Doğuran Sebebler ve İşgal Olayı”, **2. Mesir Konferansları 20-30 Nisan 1983**, Manisa Turizm Derneđi, (yty).

SU, Kâmil, “Unutulmayan Hemşehrilerimiz Bahri Saritepe Manisa Eski Milletvekili ve Belediye Başkanı”, **Manisa Hür Işık**, S. 4585-86, 28-29 Haziran 1978.

TEKELİ, İlhan- Selim İlkin, **Ege’deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı’na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**, TTK, Ankara 1989.

ULUÇAY, Çağatay - İbrahim Gökçen, **Manisa Tarihi**, Manisa Halkevi, İstanbul 1939.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-bahri-saritepe-1875-1935/?pdf=5877> adresinden erişilmiştir